

W krótkim omówieniu nie sposób oddać w pełni walorów pracy, o której – co rzadko się zdarza – można powiedzieć, iż otwiera nowe horyzonty badawcze dla dyscyplin humanistycznych, niesie nowe pomysły, budzi wielkie nadzieje poznawcze. Także regionalista, zarówno praktyk, jak i badacz tego ważnego ruchu społecznego, znaczącego nurtu współczesnej kultury, znajdzie w niej wiele istotnych myśli i inspiracji.

Ryszard Kantor
***Studia nad problematyką
 tatrzańską***

Wiesław A. Wójcik,
W kręgu Tatr,
 Zakopane 2008, 223 s.

Tom studiów poświęconych najszerzej rozumianej problematyce górskiej, autorstwa wieloletniego redaktora „Wierchów”, stanowić ma, o czym dowiadujemy się z doskonale charakteryzującego problematykę tomu wstępu, napisanego przez Jacka Kolbuszewskiego, zaczątek serii prac o ludziach i sprawach tatrzańskich. To bardzo cieszy, bo jest o czym pisać i jest dla kogo pisać. Tematyka tatrzańska interesuje bowiem zadziwiająco szerokie grono miłośników gór i dziejów polskiej kultury, dla której góry były i są znaczącą inspiracją.

Tom zawiera prace, które powstały w ciągu ostatnich kilkunastu lat i były już uprzednio drukowane głównie w „Wierchach”, ale też w innych czasopismach („Hale i Dziedziny”, „Góry”, „Tygodnik Podhalański”) oraz w periodykach stricte naukowych i zbiorach pokonferencyjnych. Wszystkie one zostały jednak poddane mniejszym lub większym modyfikacjom stylistycznym i – co istotniejsze – uzupełnieniom merytorycznym. Znając dociekliwość Autora i Jego wręcz kult dla prawdy naukowej, mogą powiedzieć, iż prezentują ostatnie, ale niekoniecznie zamknięte raz na zawsze, wersje wydarzeń i biografie ludzi, którzy brali w nich udział. Wątpliwości i pytania, a – jak to zwykle bywa – nigdy nie brakuje ich w pracach historycznych, z całą pewnością nurtować będą dalej W.A. Wójcika i skłaniać go do dalszych poszukiwań archiwalnych.

Studia zamieszczone w tomie koncentrują się na „legendowych postaciach zakopiańskich”, postaciach z pozoru znanych, lecz niejednokrotnie – jak się okazuje – tylko z pozoru. Autor przypomina pytania, na które nie było dotychczas odpowiedzi, stawia też nowe, często zaskakujące, a nawet śmiało kwestionuje pewne fragmenty naszej wiedzy dotychczas uznawanej za niepodważalną. Jest wielką przyjemnością śledzić prezentowany w szkicach proces dochodzenia do prawdy, tym bardziej, iż ma on wymiar głęboko ludzki, gdyż ludzką rzeczą jest błędzić, mylić się, lecz także niestrudzenie dążyć po ustanej przeszkodami drodze poznania. Mniej wzniośle mówiąc, W. A. Wójcik ukazuje w fascynujący sposób nie tylko swoje ustalenia badawcze, ale także warsztat naukowy. Tylko się uczyć od niego rzetelności, krytycyzmu, po prostu podstaw naukowego rzemiosła.

W szkicach pojawia się cała plejada wspomnianych legendowych postaci zakopiańskich: ks. Józef Stolarczyk, Tytus Chałubiński, Stanisław Witkiewicz, Sabala, Henryk Sienkiewicz, Szymon Tatar i wielu, wielu innych. Ludzi, którzy spowodowali, iż Tatry i kultura tatrzańskich Górali weszła do kanonu polskiej kultury narodowej.

Pytania, które pojawiają się w poszczególnych częściach tomu dotyczą początków ruchu taterniczego i turystycznego, mitologizacji życia i dokonań ludzkich, przebiegu wydarzeń, a nawet dat urodzin czy śmierci niektórych postaci. Czy Sabała był zbójnikiem? A może był szlachcicem? Ile jest prawdy, a ile fantazji w opisach jego śmierci? Kto w istocie ufundował krzyż na Gubałówce? Jak wyglądały stosunki między Witkiewiczem, Sienkiewiczem a Sabałą? I tak dalej i tak dalej.

Z odpowiedzi na te i inne pytania wyłania się coraz pełniejszy obraz ludzi i czasów, w których przyszło im żyć, wyłania się prawda o regionie jakże ważnym dla Polaków.

Podziwiając niestrudzone poszukiwania W. A. Wójcika, jego rolę w popularyzacji wiedzy o Tatrach i Podhalu, podhalańskiej kulturze i jej zakorzenianiu się w kulturze ogólnonarodowej, można tylko wyrazić żal, że nie każdy region doczekał się takiego badacza, łączącego rzetelność naukową, pasję iście detektywistyczną i jakże ważny romantyczny zapał, bez czego niemożliwe jest poznawanie świata.

Maria Jazowska-Gumulska
*Filozofia i osobowość księdza
Józefa Tischnera*

*Pro memoria. Ks. Józef Tischner
(1931–2000). Filozof szczęśliwych darów,*
zebrał i oprac. J. B o r z y s z k o w s k i,
Gdańsk 2007, 336 s.

Tom poświęcony ks. J. Tischnerowi został wydany w serii *Pro memoria...* Instytutu Kaszubskiego, a jego pomysłodawcą jest prof. J. Borzyszkowski. Jako redaktor całości zapoznał we wstępie z organizowanymi w Krakowie Dniami Tischnerowskimi oraz podobnymi nieco do nich Spotkaniami Pelplińskimi i Kolokwiami Gdańskimi, w których brało udział wielu ludzi nauki oraz przedstawicieli duchowieństwa, m.in. ks. Janusz Pasierb. Uczestnicy tych spotkań stali się ponadto członkami Instytutu Kaszubskiego – stowarzyszenia środowiska ludzi nauki, którego siedziba mieści się w Domu Kaszubskim, będącym własnością Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, zlokalizowanym w sąsiedztwie kościoła św. Jana w Gdańsku. O wyborze postaci ks. Tischnera zdecydowało kilka rocznic: 5 rocznica śmierci, 50-lecie kapłaństwa i 25-lecie narodzin „Solidarności”. W dyskusji nad pierwotnym pomysłem zrodziła się koncepcja trzech Sesji Świętojańskich, związanych z trzema wielkimi postaciami naszych czasów – Janem Pawłem II, ks. Januszem Pasierbem i ks. Józefem Tischnerem, które odbyły się w czerwcu, sierpniu i październiku 2005 roku. I chociaż w tytule książki umieszczone jest nazwisko ks. Tischnera, to jednak w trzech pierwszych jej częściach autorzy tekstów odwołują się do twórczej myśli wymienionych powyżej znakomitych osobowości.

W wielu miejscach omawianego tomu wspomnień mówi się ponadto o podobnych założeniach ideowych regionalizmu kaszubsko-pomorskiego i podhalańskiego. Łączy je osoba ks. J. Tischnera oraz Włodzimierza Wnuka i Tadeusza Staicha. Zawartość merytoryczna trzech pierwszych części została zainspirowana poglądami i koncepcjami filozoficznymi ks. Tischnera. Są to: etos inteligencji, etos pracy i solidarności, etos Polaka i etos Europejczyka. Biografię ks. J. Tischnera wzbogacił J. Borzyszkowski w części I zatytułowanej *Ks. Józef Tischner i etos inteligencji* o jego związki z Kaszubami i wkład